

Protokollsutdrag

MÖTESINSTANS

KYRKOSTYRELSENS ARBETSUTSKOTT 2022-2025

DATUM FÖR MÖTET

TID

PLATS

2025-09-16

09:00 – 17:00

§ 88

KAE 2025-0004

Kyrkoantikvarisk ersättning till nationella kunskapsutvecklingsprojekt 2026

Beslut

Arbetsutskottet **beslutade**

att ur den nationella ramen för 2026 fördela 4 872 000 kronor i kyrkoantikvarisk ersättning till fyra nationella kunskapsutvecklingsprojekt och av kvarstående medel från den nationella ramen för 2025 fördela 520 589 kr till ett nationellt kunskapsutvecklingsprojekt, enligt **prot.bil. 3**.

att fastställa utökade villkor för de nationella kunskapsutvecklingsprojekten enligt **prot.bil. 4**.

Ärendebeskrivning

Arbetsutskottet fick information om utlysning, beredning, beslutsförslag och motivering i fråga om fördelningen av kyrkoantikvarisk ersättning till nationella kunskapsutvecklingsprojekt 2026, inklusive förslag på fördelning av kvarstående medel från den nationella ramen för 2025. Vidare föreslogs i likhet med tidigare år att den fortsatta avtalsprocessen ska effektiviseras genom att arbetsutskottet – i enlighet med villkor 24 i de av kyrkostyrelsen beslutade villkoren för kyrkoantikvarisk ersättning – fastställer utökade villkor för de nationella projekten.

Justerandes signatur

Utdragsbestyrkande

Kyrkoantikvarisk ersättning till nationella kunskapsutvecklingsprojekt ramår 2026

Projektnamn	Totalkostnad	sökt KAE	Förslag till beslut ramår 2026	Förslag till beslut ramår 2025	Ersättningsnivå
När föremål förvandlas i betraktarens öga. Föränderligt kulturarv i samverkan mellan kyrka och museum	2 388 882	1 146 663	1 010 819		48%, maxbelopp i kronor satt
Vårda väl – förbättrade metoder för bevarande av kyrklig textil	2 779 515	1 723 299	1 723 299		62%
Förvaltarstöd och småskalig hantverksbaserad tegeltillverkning. Tegel från 1150-1850.	1 687 080	1 180 956	1 100 000		70%, maxbelopp i kronor satt
Blyinfattat och dekorativt glas – levande hantverk och bevarat kulturarv	1 674 003	1 037 882	1 037 882		62%
Kyrkogårdens natur och kulturvärden	650 736	520 589		520 589	80%
	9 180 216	5 609 389	4 872 000	520 589	

DOKUMENT			DIARIENUMMER
Utökade villkor för nationella kunskapsutvecklingsprojekt finansierade med kyrkoantikvarisk ersättning			KAE 2025-0004
FASTSTÄLLT AV	DATUM	DOKUMENTBETECKNING	VERSION
Kyrkostyrelsens arbetsutskott	16 september 2025	Villkor	Slutlig

Utökade villkor för nationella kunskapsutvecklingsprojekt finansierade med kyrkoantikvarisk ersättning

Dessa utökade villkor fastställdes av kyrkostyrelsens arbetsutskott den 16 september 2025 i samband med beslut om finansiering av nationella kunskapsutvecklingsprojekt med kyrkoantikvarisk ersättning. De utökade villkoren gäller, utöver *Villkor för kyrkoantikvarisk ersättning 2.0*, för samtliga nationella kunskapsutvecklingsprojekt som beviljades medel.

Efter kyrkostyrelsens beslut om fördelning av kyrkoantikvarisk ersättning till nationella kunskapsutvecklingsprojekt underrättas projektens huvudsökande om beslutet. För projekt som beviljas kyrkoantikvarisk ersättning medföljer ett beslutskontrakt som upprättas mellan Trossamfundet Svenska kyrkan (Trossamfundet) och den projektansvariga medelsförvaltaren (nedan kallad medelsförvaltaren). Till beslutskontraktet bifogas bilagor, däribland dessa utökade villkor.

Definitioner av begrepp i dokumentet

<i>Huvudsökande</i>	<i>Juridisk person som står som ansvarig för en ansökan om kyrkoantikvarisk ersättning för ett nationellt kunskapsutvecklingsprojekt.</i>
<i>Medelsförvaltare</i>	<i>Den huvudsökande är mottagare och förvaltare av de medel som beviljas projektet.</i>
<i>Projektansvarig</i>	<i>Den huvudsökande är medelsförvaltare och ansvarig för projektets genomförande.</i>
<i>Projektledare</i>	<i>Ansvarig person för projektet hos projektansvarig medelsförvaltare som finns angiven i projektets ansökan.</i>
<i>Medsökande</i>	<i>Medverkande organisation/aktör i projektet som finns angiven i projektets ansökan.</i>
<i>Projektbeställare</i>	<i>Trossamfundet Svenska kyrkan är den formella beställaren av projektet och kontraktspart i beslutskontraktet.</i>
<i>Projektföljare</i>	<i>Person vid kyrkokansliet som utses att följa projektet av enheten för kulturarvsstöd, kyrkokansliet.</i>
<i>Beslutskontrakt</i>	<i>Det dokument som anger projektets innehåll och ramar samt vad projektet ska resultera i. Beslutskontraktet är bindande mellan parterna och dessa utökade villkor är bifogade beslutskontraktet.</i>

1. Kyrkoantikvarisk ersättning

Den kyrkoantikvariska ersättningen är statens ersättning till Trossamfundet för kulturhistoriskt motiverade kostnader som uppstår i samband med vård och underhåll av de kyrkliga miljöer som skyddas av kulturmiljölagens 4:e kapitel. Användningen av den kyrkoantikvariska ersättningen regleras genom Kulturmiljölagen 1988:950 4 kap. 16 § och av *Villkor för kyrkoantikvarisk ersättning 2.0* (nedan kallad Villkoren). I *Handbok för arbetet med kyrkoantikvarisk ersättning 2.0* (nedan kallad Handboken) uttolkas och exemplifieras villkorens fördelning, användning och redovisning.

Villkor och handbok finns att ladda ned på Svenska kyrkans hemsida,
<https://www.svenskakyrkan.se/kunskapsutveckling-kulturarv>.

2. Beslutskontrakt

Beslutskontraktet upprättas i två exemplar mellan medelsförvaltaren och Trossamfundet. Beslutskontraktet ska skrivas under av båda parter och ett exemplar skickas tillbaka till Trossamfundet inom en månad efter att den huvudsökande mottagit beslutet. I beslutskontraktet specificeras hur projektets ansökan och projektbudget ska ligga till grund för projektets genomförande och om det i kyrkostyrelsens beslut finns eventuella ytterligare utökade villkor kring genomförandet.

3. Ansvar

Den huvudsökande organisationen är ansvarig för projektet och är tillika medelsförvaltare. Medelsförvaltaren och projektledaren ansvarar gentemot Trossamfundet för det nationella projektet enligt dessa villkor och upprättat beslutskontrakt. Medelsförvaltaren och projektledaren är ansvariga för den ekonomiska redovisningen av projektet gentemot Trossamfundet inklusive projektets medfinansiering. Medelsförvaltaren och projektledaren är ansvariga för att de medsökande uppfyller sina åtaganden enligt projektansökan och projektbudget. Medelsförvaltarens och projektledarens rättigheter och skyldigheter i förhållande till Trossamfundet får inte överföras på annan utan Trossamfundets medgivande.

4. Projektid

Den kyrkoantikvariska ersättningen ska disponeras i överensstämmelse med projektansökan och projektbudget, samt i enlighet med dessa villkor och upprättat beslutskontrakt.

Ersättningen disponeras under den tid som framgår av upprättat beslutskontrakt.

Om särskilda skäl föreligger kan projektiden eventuellt förlängas med 1 år. För att förlängning ska kunna övervägas ska en skriftlig begäran lämnas in före den 31 oktober under projektets avslutande år.

5. Uppföljning och rapportering

Projektet ska delrapporteras av medelsförvaltaren en gång per halvår. Halvårsrapporten ska vara Trossamfundet tillhanda senast 15 juni och 15 december varje år. En avsedd rapportmall finns att hämta på Svenska kyrkans hemsida, se länk ovan i punkt 1. Rapporten ska innehålla en beskrivning av utfört arbete, de medsökandes medverkan och redogörelse för eventuella avvikelser i förhållande till projektansökan och projektbudget.

Trossamfundet utser en projektföljare från kyrkokansliet som är projektets kontaktperson. Trossamfundet har rätt att granska projektarbetet och ta del av handlingar som kan lämna upplysningar

om hur arbetet fortskrider. I det fall projektet tillsätter en styrgrupp eller en referensgrupp ska Trossamfundet beredas möjlighet att företrädas med en representant i gruppen.

Projektansvarig medelsförvaltare ska inför projektavslut och slutrekvisition leverera en sammanfattande slutrapport. En avsedd rapportmall finns att hämta på Svenska kyrkans hemsida, se länk ovan i punkt 1. Slutrapporten ska ha inkommit till Trossamfundet innan slutrekvisition kan utbetalas.

6. Ekonomisk slutredovisning

Projektet ska vid slutrekvisition leverera en ekonomisk slutredovisning innehållande en summering av resultat, kostnader och eventuella avvikelser. En avsedd slutredovisningsmall med tillhörande instruktioner finns att hämta på Svenska kyrkans hemsida, se länk ovan i punkt 1.

Slutrekvisition ska göras senast den 30 november under projektets avslutande år enligt rutinen som beskrivs nedan i punkt 7. Vid slutrekvisition ska samtliga kostnader i projektet vara bokförda. Om kostnaderna inte hunnit bokföras måste en skriftlig begäran om förlängning lämnas in senast den 31 oktober.

Vid en förlängning av projektet ska återstående medel rekvireras senast den 30 november under projektets förlängda år. Slutrapporten, enligt ovan i punkt 5, ska ha inlämnats för att slutrekvisitionen ska kunna godkännas.

7. Utbetalning av ersättning

Projektet har möjlighet att göra delrekvisitioner under projektiden.

Varje delrekvisition baseras på de kostnader som vid datumet för rekvisitionen har uppstått i projektet. Av detta belopp kan endast beviljad procentuell ersättningsnivå betalas ut. Ersättningsnivån utgår från projektets totala budget, både den del som finansieras med kyrkoantikvarisk ersättning och de delar som medfinansieras av andra finansiärer genom utomstående medel och/eller nedlagd tid.

I varje rekvisition ska kostnaderna styrkas med underlag, exempelvis utdrag ur huvudbok, fakturakopior eller andra dokument. Kostnader i form av nedlagd tid kan redovisas med timrapporter som undertecknats av arbetsgivaren, där timkostnaderna räknats fram. Kostnader som uppstår hos medfinansiär, i enlighet med projektets budget, skall medsändas vid rekvisition. Medelsförvaltaren ansvarar för att begära in styrkta underlag från medfinansiär.

Ersättningsberättigade åtgärder i ett projekt kan utföras av anställd inom Svenska kyrkan. Nedlagd tid ska styrkas med timrapporter undertecknad av arbetsgivaren. Ett schablonpåslag för indirekta kostnader om maximalt 10 procent får göras. Schablonpåslaget gäller både när lönekostnader tas upp som kostnader och när de avser medfinansiering av ett nationellt projekt.

Ersättningen täcker inte kostnaderna för mervärdesskatt om medelsförvaltaren är momsregistrerad.

Rekvisitioner skickas som en PDF via epost till e-postadress;

kunskapsutveckling.kulturarv@svenskakyrkan.se

Rekvisitionen ska märkas enligt följande:

I fältet *Er referens* anges 119610-2120

På annan plats anges projektets namn, diarienumret FKAE samt referens Christina Persson.

Rekvissionsadress:

Trossamfundet Svenska kyrkan
Fack 95800009
Box 15018
750 15 Uppsala

Betalningsvillkor är 30 dagar netto efter att erhållen rekvisition och underlag har kunnat godkännas för utbetalning. Inga fakturaavgifter får debiteras. Ev. dröjsmålsränta ska debiteras i enlighet med svensk lag.

8. Äganderätt och upphovsrätt

Trossamfundet har rätt till en i tiden obegränsad, full och oinskränkt nyttjanderätt vad avser resultatet av projektet för bland annat tillgängliggörande av detta till allmänheten. Det åligger projektansvarig medelsförvaltare att genom projektet klarera rättigheter med respektive upphovsperson avseende allt material som omfattas av projektet.

9. Spridning av resultat/Publicering

Projektledaren och övriga projektmedarbetare är skyldiga att offentliggöra och ställa projektresultat och vetenskapliga rapporter till allmänt förfogande att användas fritt.

Resultat av de nationella projekten kommer att tillgängliggöras, i oförändrat skick, för övriga enheter inom Svenska kyrkan samt för allmänheten. Tillgängliggörande av resultatet kan ske genom publicering, men inte uteslutande, på Svenska kyrkans hemsida och genom utskick av nyhetsbrev.

Projektansvarig ska genomföra en kommunikationsinsats om projektets resultat som är anpassat för Svenska kyrkan. Insatsens form och lämplig tidpunkt bestäms i samråd med projektbeställaren.

Båda parter är skyldiga att vid spridning av resultatet ange att framtagandet har delfinansierats med kyrkoantikvarisk ersättning samt där det är möjligt på ett korrekt och tydligt sätt ange Svenska kyrkans logotyp tillsammans med upphovspersonernas namn.

10. Etik och Hållbarhet

Svenska kyrkan har en uppförandekod för leverantörer som anger de minimikrav Svenska kyrkan ställer gällande etik samt hållbar social, miljömässig och ekonomiska utveckling. Dessa krav gäller även för de nationella projekt som finansieras med kyrkoantikvarisk ersättning. Uppförandekoden är en del av beslutskontraktet och bifogas i sin helhet till beslutskontraktet och ska signeras samtidigt som beslutskontraktet.

11. Ansvar vid fel eller brist

Vardera parten ansvarar för de direkta skador som de orsakar den andra parten genom brott mot beslutskontraktet eller genom vårdslöshet. Utebliven vinst och andra indirekta skador, såsom exempelvis utebliven förväntad besparing eller förlorad goodwill, ersätts inte. Parts ansvar under beslutskontraktet är per år begränsat till ett maximalt skadeståndsbelopp motsvarande ett hundra (100) % av den totala KAE som betalats och beräknas betalas av Trossamfundet för projektet i enlighet med beslutskontraktet. Ansvarsbegränsningarna i denna punkt ska inte gälla för skador som orsakats uppsåtligen eller av grov vårdslöshet. Ansvarsbegränsningarna ska inte heller gälla för sådana skador

som orsakas genom brott mot sekretessåtagande (se punkt 12) eller intrång i tredje mans immateriella rättigheter.

Krav på skadestånd ska framställas skriftligen snarast efter det att skadan eller förlusten upptäckts för att kunna medföra rätt till ersättning.

12. Hantering av personuppgifter

Medelsförvaltaren kommer inte att behandla personuppgifter för Trossamfundets räkning. Om fullgörandet av beslutskontraktet förutsätter att medelsförvaltaren, efter beslutskontraktet har ingåtts, kommer att hantera personuppgifter för Trossamfundets räkning ska ett personuppgifts-biträdesavtal undertecknas och bifogas beslutskontraktet.

13. Sekretess

Part förbinder sig att inte utan den andra partens samtycke till tredje man lämna ut uppgifter om den andra partens affärs- eller driftsförhållanden som part har fått kännedom om i samband med genomförandet av projektet i enlighet med beslutskontraktet. Part ska genom tystnadspliktsförbindelse med personal eller andra lämpliga åtgärder se till att sekretess enligt ovan iakttas även av anställda och av anlitad underleverantör samt dess anställda. Skyldighet att iakttä sekretess enligt denna punkt gäller inte när part enligt lag eller kyrkoordning är skyldig att lämna ut en uppgift.

14. Förtida uppsägning

Trossamfundet har rätt att, genom skriftligt meddelande, säga upp beslutskontraktet om medelsförvaltaren är på sådant obestånd att medelsförvaltaren inte kan förväntas fullgöra sina åligganden enligt beslutskontraktet eller om medelsförvaltaren på ett väsentligt sätt brister i sina åligganden enligt beslutskontraktet i övrigt eller avseende projektet och om rättelse inte sker utan dröjsmål efter skriftlig erinran, under förutsättning att underlåtenheten är av väsentlig betydelse.

15. Varumärken

Reklam, artiklar, pressmeddelanden eller meddelanden innehållande Trossamfundet eller medelsförvaltaren i full eller förkortad form eller logotyper vilka riktar sig till tredje man ska i förväg skriftligen godkännas av motparten.

16. Tvist

Tvister avseende tillämpning eller tolkning av beslutskontraktet med tillhörande bilagor ska i första hand avgöras genom förhandlingar mellan parterna, i andra hand avgöras av svensk domstol med tillämpning av svensk rätt.

DOKUMENT			DIARIENUMMER
Bilaga 1 – Förslag till fördelning av kyrkoantikvarisk ersättning till nationella kunskapsutvecklingsprojekt 2026			KAE 2025-0004
UPPRÄTTAT AV	DATUM	DOKUMENTTYP	VERSION
Christina Persson, Markus Dahlberg	5 september 2025	Skriv dokumenttyp	1

Bilaga 1. Förslag till fördelning av kyrkoantikvarisk ersättning till nationella kunskapsutvecklingsprojekt ramår 2026

Kyrkostyrelsens arbetsutskott föreslås besluta att fördela 4 872 000 kr i kyrkoantikvarisk ersättning till fyra nationella kunskapsutvecklingsprojekt inom kyrkligt kulturarv från 2026 års nationella ram, och från kvarstående medel från 2025 års nationella ram fördela ett projekt 520 589 kr i kyrkoantikvarisk ersättning.

Svenska kyrkans långsiktiga strategi för nationell kunskapsutveckling inom det kyrkliga kulturarvet

Kyrkostyrelsen har beslutat att under fördelningsperioden 2026–2030 fördela knappt 1% av den kyrkoantikvariska ersättningen till en nationell ram varje ramår. Sedan ersättningen som helhet höjdes av regeringen till 490 miljoner hösten 2025 uppgår den nationella ramen till nära 4,9 miljoner. Målet är att den nationella ramen och det nationella programmet för kunskapsutveckling inom det kyrkliga kulturarvet ska vara ett stöd för Svenska kyrkan att uppfylla övergripande, strategiska behov av generell kunskapsutveckling i arbetet med att bevara, använda och utveckla det kyrkliga kulturarvet. I villkor 10 (*Villkor för kyrkoantikvarisk ersättning*) preciseras att ersättning får beviljas till generella eller riktade nationellt angelägna kunskapsunderlag, så kallade nationella projekt. Projekten ska syfta till att ta till vara och tillgängliggöra de kulturhistoriska värdena hos de kyrkliga kulturminnena och bidra till en långsiktig strategisk och vetenskaplig grundad kunskapsutveckling inom det kyrkliga kulturarvsområdet.

Kunskapsuppbyggnaden om kulturarvet som den kyrkoantikvariska ersättningen har bidragit till har uppmärksammat av regeringen i skrivelser till riksdagen vid de tre senaste kontrollstationerna. Kontrollstationerna ger staten möjlighet att peka på utvecklingsområden och ge rekommendationer som relaterar till användningen av den kyrkoantikvariska ersättningen, överenskommelsen med staten från 2002, kulturmiljölagen, den statliga kulturpolitiken och relevanta framtidsfrågor. Regeringsskrivelserna ger Svenska kyrkan vägledning och stöd i arbetet att ta ansvar för att arbetet med de kyrkliga kulturminnena lever upp till de allmänna målsättningar som formulerats angående kulturmiljöarbetet och så att de kulturhistoriska värdena inom Svenska kyrkan kan bevaras, användas och utvecklas. Regeringen uttrycker att villkoren för ersättningen måste präglas av både långsiktighet och förutsägbarhet, samtidigt som själva ersättningssystemet på ett ansvarsfullt sätt vidareutvecklas i takt med tiden. Svenska kyrkan ser det nationella programmet för kunskapsutveckling inom det kyrkliga kulturarvet som en viktig pusselbit i detta arbete.

I regeringsskrivelsen 2019 utvecklas resonemanget om att använda kyrkoantikvarisk ersättning för kunskapsuppbyggnad och metodutveckling i avsnittet om kunskaps- och kompetensfrågor (*Det*

kyrkliga kulturarvet skr. 2018/19:122). Regeringen konstaterar där att ersättningen i huvudsak ska gå till kulturhistoriskt motiverade kostnader direkt relaterade till vård och underhåll av de kyrkliga kulturminnena som skyddas av kulturmiljölagen, men att vissa övergripande utvecklingsinsatser också kan ses som kulturhistoriskt motiverade kostnader eftersom de är en direkt förutsättning för en rationell och effektiv förvaltning. Regeringen uttrycker att det för förvaltningen är centralt att det finns bredare historisk kunskap om det kyrkliga kulturarvets omfång, uppkomst, bruk och sammanhang samt att det är angeläget att både metodutvecklingsprojekt och bredare historisk kunskapsuppbyggnad utvecklas i samverkan mellan Svenska kyrkan, myndigheterna på kulturmiljöområdet, forskningsfinansiärer, universitet och högskolor.

Utlysning och beredning

För att skapa utrymme för överskridande samarbeten och initiativ mellan Svenska kyrkan, det högre utbildningsväsendet och verksamma inom kulturmiljövården har Svenska kyrkan valt att göra årliga utlysningar av den nationella ramen. Mellan november-februari har kyrkliga enheter och organisationer utanför Svenska kyrkan möjlighet att lämna in ansökningar. För att uppnå en stor nytta och hög kvalitet för både Svenska kyrkan och det omgivande samhället är ett viktigt mål att de nationella kunskapsutvecklingsprojekten utförs tillsammans av flera parter som företräder olika organisationer och verksamheter. Vidare ska projektens resultat tillgängliggöras brett och utan vinstintresse. Målsättningen är att främja kunskapsuppbyggnad som:

- bidrar till en generell eller riktad kunskapsuppbyggnad om de kyrkliga kulturminnena,
- tar tillvara och tillgängliggör kulturhistoriska värden hos de kyrkliga kulturminnena,
- har hög tillämpbarhet för församlingar och pastorat eller stift, samt
- bidrar till en bredare samverkan mellan Svenska kyrkan och andra parter inom kulturarvsområdet och samhället i stort.

Enheten för kulturarvssöd vid avdelningen för fastigheter, kulturarv och service på Svenska kyrkans nationella nivå samordnar arbetet med nationella kunskapsutvecklingsprojekt, tillsammans med en beredningsgrupp utsedd av generalsekreteraren. Beredningsgruppen är sammansatt av experter med olika kompetens inom det nationella programmets kunskapsområden från nationell nivå och ett stift. Ledamöterna granskar varje projektansökan och diskuterar projektens relevans och prioritet med utgångspunkt i målen för den nationella kunskapsutvecklingen och ett antal bedömningskriterier. Ett förslag till fördelning med motiveringar sammanställs av beredningsgruppen.

I handboken för kyrkoantikvarisk ersättning rekommenderas att tilldelad ersättning ska stå i proportion till projektets nytta för de delar av det kyrkliga kulturarvet som ersättningen omfattar. För att hjälpa till att bedöma vad som är en rimlig ersättningsnivå för ett nationellt kunskapsutvecklingsprojekt har Svenska kyrkan tagit fram vägledande principer och rekommenderade riktvärden i *Riktlinjer och principer för bedömning av ansökningar om kyrkoantikvarisk ersättning till nationella kunskapsutvecklingsprojekt*.

Vid utlysningen inför ramår 2026 inkom arton ansökningar: två förstudier och sexton nya kunskapsutvecklingsprojekt. Totalt omfattar ansökningarna nästan 22 miljoner kr i kyrkoantikvarisk ersättning, vilket överskrider den nationella ramen för 2026 som omfattar 4 872 tkr.

Inkomna yttranden och beredningsgruppens sammanvägda bedömning

Riksantikvarieämbetet ska enligt 4 kap. 16§ kulturmiljölagen ges tillfälle att yttra sig över fördelningen av kyrkoantikvarisk ersättning i landet. Myndighetens yttrande över beredningsgruppens förslag till fördelning inkom till kyrkokansliet den 22 augusti. Av de fem ansökningar beredningsgruppen har föreslagit ska beviljas tillstyrker Riksantikvarieämbetet att ersättning ges till tre projekt, de två övriga avstyrks. Riksantikvarieämbetet förordar i stället att två andra projekt beviljas. Beredningsgruppen redovisar för varje projekt de argument som Riksantikvarieämbetet framför och gör en sammanvägd bedömning som grund för förslaget till fördelningsbeslut.

Enligt 4 kap. 16§ kulturmiljölagen ska den kyrkoantikvariska ersättningen användas för kulturhistoriskt motiverade kostnader *i samband med* vård och underhåll av de kyrkliga kulturminnena. I sitt yttrande inskräper Riksantikvarieämbetet lagens formulering med att kostnaden ska ha "ett påvisbart samband med vård och underhåll" eller en "tydlig koppling till de åligganden som följer av 4 kap. KML". Som framgår av de regeringsskrivelser som blivit resultaten av de senaste kontrollstationerna har frågan om kunskapsutvecklingsinsatser varit föremål för diskussioner och resulterat i skrivningar som åberopas av bägge parter. Svenska kyrkan finner emellertid inte stöd i regeringsskrivelserna för den mycket snäva tolkning Riksantikvarieämbetet ger uttryck för i sitt yttrande.

I rapporten *Kyrkoantikvarisk ersättning inför kontrollstation 2024* påpekar Riksantikvarieämbetet att kunskapsutvecklingsområde 4, "Användning och tillgängliggörande av det kyrkliga kulturarvet" går utanför den kyrkoantikvariska ersättningens användningsområde och att tillgängligheten är något som Svenska kyrkan enligt överenskommelsen själv ska svara för. Svenska kyrkan instämmer i det sistnämnda, att kyrkobyggnaderna är *tillgängliga* och möjliga att besöka är Svenska kyrkans ansvar och mäts enligt särskilda parametrar för den rapport som årligen lämnas till regeringen. Däremot menar Svenska kyrkan att *tillgängliggörande*, det vill säga insatser för att kyrkobyggnaderna och de kyrkliga kulturmiljöerna görs förståeliga och bidrar till delaktighet i vid bemärkelse, är ett område som kräver kunskaps- och metodutveckling och är en viktig förutsättning för skyddslagstiftningens relevans.

Den kyrkoantikvariska ersättningen är tillsammans med det så kallade kulturmiljövårdsbidraget de största riktade anslagen till kulturmiljövård. Det senare är huvudsakligen avsett till annan kulturmiljövård, det vill säga vård av alla andra typer av skyddade byggnader och kulturmiljöer samt vissa kostnader vid arkeologiska undersökningar. Den befintliga förordningen (2010:1121) om bidrag till förvaltning av värdefulla kulturmiljöer trädde i kraft 2011, efter en översyn avsedd att modernisera och effektivisera kulturmiljövårdens styrmedel i samklang med samhällsutvecklingen. En viktig utgångspunkt var dock att bidragsgivningen även fortsättningsvis skulle vara nära kopplad till skyddslagstiftningen. De största förändringarna innebar att större fokus lades på tillgängliggörande, bättre kunskapsunderlag och ökad helhetssyn. Enligt §7 får bidrag lämnas för insatser för att tillgängliggöra värdefulla kulturmiljöer för allmänheten, för att förmedla kunskap om dessa och de historiska företeelser och händelseförlopp som de representerar.

De kyrkliga kulturminnena är en väsentlig del av landets kulturmiljöer. Svenska kyrkan har med detta som utgångspunkt formulerat ett nationellt program som beskriver angelägna kunskapsbehov som har samband med skyddslagstiftningen, däribland inom området användning och tillgängliggörande. Programmet och anvisningarna för sökande och beredning lägger särskild vikt vid samverkan med

offentliga kunskapsinstitutioner och omgivande samhälle. Den kyrkoantikvariska ersättningens användning styrs av kulturmiljölagens bestämmelser, vilka tillsammans med förarbeten skapar förutsättningar för de villkor som Svenska kyrkan utarbetar för fördelningen. Avstämningarna med staten, bland annat i samband med kontrollstationerna, ger också möjligheter att inom denna ram ansvarsfullt vidareutveckla perspektiv på kunskap, så att denna förblir relevant och meningsfull för förvaltningen av de kyrkliga kulturmiljöerna.

Projekt som föreslås beviljas ersättning på ramår 2026

Projektnamn	Totalkostnad	sökt KAE	Förslag till beslut ramår 2026	Förslag till beslut ramår 2025	Ersättningsnivå
När föremål förvandlas i betraktarens öga. Föränderligt kulturarv i samverkan mellan kyrka och museum	2 388 882	1 146 663	1 010 819		48%, maxbelopp i kronor satt
Vårda väl – förbättrade metoder för bevarande av kyrklig textil	2 779 515	1 723 299	1 723 299		62%
Förvaltarstöd och småskalig hantverksbaserad tegeltillverkning. Tegel från 1150–1850.	1 687 080	1 180 956	1 100 000		70%, maxbelopp i kronor satt
Blyinfattat och dekorativt glas – levande hantverk och bevarat kulturarv	1 674 003	1 037 882	1 037 882		62%
Handbok för kyrkogårdens natur och kulturvärden	650 736	520 589		520 589	80%
	9 180 216	5 609 389	4 872 000	520 589	

När föremål förvandlas i betraktarens öga. Föränderligt kulturarv i samverkan mellan kyrka och museum

Sammanfattning

Nytt projekt inom kunskapsutvecklingsområde 4. Huvudsökande: Statens historiska museer. Medsökande: Eskilstuna pastorat. Total kostnad 2 388 882 kr. Ansökt KAE 1 146 663 kr. Ersättningsnivå 48%.

Projektets syfte är att göra kyrkokonsten både angelägen och tillgänglig för fler genom utställningar och lokal kunskapsuppbyggnad samt att hitta sätt för Svenska kyrkan och Historiska museet att samverka, lära av varandra och dela utmaningar. En utgångspunkt är att föremålen, oavsett om de betraktas som kyrkokonst på ett museum eller är kyrkliga inventarier i en kyrka, är skapade för ett kyrkligt bruk och att de därför är laddade med olika innehåll och betydelser. En pedagogik som är tillämpbar i både kyrkorum och på museer ska utvecklas och testas vid de utställningsproduktioner, seminarier, föreläsningar och filmer som ska göras inom projektet.

Motivering

Projektets ansats att utveckla en samverkansmodell för museer med kyrkliga föremålssamlingar och Svenska kyrkans församlingar är intressant, relevant och angeläget för båda parter. Att utveckla pedagogiska verktyg inom ramen för ett ömsesidigt samarbete och samverkan, som tar hänsyn till

organisationernas olika syften och roller, kan få positiva effekter för allmänhetens intresse och förståelse för det kyrkliga kulturarvet och främja utveckling, användning och bevarande.

Riksantikvarieämbetet avstyrker ansökan med motiveringen att frågeställningen helt saknar koppling till den kyrkoantikvariska ersättningens syfte, dvs att underlätta Svenska kyrkans åtagande kopplade till vård och underhåll av de kyrkliga kulturminnena.

Enligt beredningsgruppen finns det ur Svenska kyrkans perspektiv flera skäl att bevilja projektet. Vikten av kunskaps- och metodutveckling för tillgängliggörande av kulturhistoriska värden och dess samband med skyddslagstiftningens bestämmelser har ovan utvecklats i en kommentar till Riksantikvarieämbetets yttrande. Beredningsgruppen anser att de samverkande parterna har goda möjligheter att vidareutveckla och finna nya former för kunskapsuppbyggnad som fördjupar det allmänna intresset för det kyrkliga kulturarvet och tar till vara dess värden och potential. Det kan bidra till kommande generationers ökade förståelse för kyrkans roll historiskt och bättre förutsättningar för att förstå och långsiktigt bevara det kyrkliga kulturarvet. Beredningsgruppen noterar också den höga egenfinansieringen. Både Svenska kyrkan och en statlig myndighet finansierar med egna medel merparten av projektets genomförande. På grund av medelsbrist beviljas dessutom ett lägre belopp än vad som ansökts om.

Det är dock viktigt att projektets resultat blir möjliga att använda brett och tillämpa för andra. Genom villkor i beslutskontraktet preciseras att de aktiviteter som lokalt anordnas i projektet ska tillgängliggöras så att alla har möjlighet att ta del av dessa. Konferenser och seminarier ska vara öppna och tillgängliga för alla intresserade församlingar, museer och andra samhällsaktörer att delta i.

Förslag till beslut

Bifall 1 010 819 kr. Föreslagen ersättningsnivå uppgår till 48%, dock med ett maxbelopp på 1 010 819 kr.

Vårda väl – förbättrade metoder för bevarande av kyrklig textil

Sammanfattning

Nytt projekt inom kunskapsutvecklingsområde 2. Huvudsökande: Institutionen för kulturvård Göteborgs universitet. Medsökande: Institutionen för kemi Göteborgs universitet, Riksantikvarieämbetet, Konservatorsateljén Uppsala domkyrka. Total kostnad: 2 779 515 kr. Ansökt KAE: 1 723 299 kr. Ersättningsnivå 62%.

Projektets syfte är att ta fram säkra och miljömässigt hållbara metoder för rengöring av kyrklig kulturhistoriskt värdefull textil med fokus på behandling av fläckar. Fläckar som uppstår vid användning bör helst åtgärdas omgående för att minska risken för bestående skador. Projektets mål är att ta fram rekommendationer kring lämpliga metoder, material och utrusning för att ta bort fläckar lokalt istället för att rengöra hela textilen. Det kan bidra till att minska konservatorns tidsåtgång för fläckurtagning och därmed också församlingens kostnader för det utförda arbetet.

Motivering

Beredningsgruppen bedömer att projektet är intressant för såväl Svenska kyrkan, kulturmiljövårdande

myndigheter och konservatorer genom sina möjligheter att på ett övergripande plan förbättra bevarandet av kyrklig textil, vilket sammansättningen av de sökande också bekräftar. De beskrivna metoderna för genomförandet av studien bedöms vara adekvata för att nå syfte och mål. Leveranser och kommunikationsinsatser spänner över olika media och ger goda möjligheter att sprida och tillgänggöra resultaten brett. De digitala utbildningsinsatser och filmer som är en del av leveranserna är särskilt värdefulla för att nå ut till Svenska kyrkans församlingar och få en god tillämpbarhet. Riksantikvarieämbetet tillstyrker ansökan med motiveringen att projektet syftar till att förbättra metod och praxis för vård och förvaring av kyrklig textil enligt 4 kap 6-10 §§ KML. Beredningsgruppen har på grund av begränsat utrymme i tillgänglig ram kontaktat sökande som inkommit med en reviderad budget för att trots detta möjliggöra genomförande av projektet.

Förslag till beslut

Bifall 1 723 299 kr. Föreslagen ersättningsnivå uppgår till 62%.

Förvaltarstöd och småskalig hantverksbaserad tegeltillverkning. Tegel från 1150-1850.

Sammanfattning

Nytt projekt inom kunskapsutvecklingsområde 2. Huvudsökande: Mikrotegelbruket i Sverige AB. Medsökande: Stockholms stift, Statens fastighetsverk. Total kostnad 1 687 080 kr. Ansökt KAE 1 180 956 kr. Ersättningsnivå 70%.

Projektets syfte är att utveckla kunskaper om äldre tegel och tegeltillverkning för att öka möjligheterna att tillverka tegel som uppfyller höga krav på autenticitet vid ersättning av skadat tegel i byggnader som uppförts före mitten av 1800-talet. Provbränningar av tegel till två medeltida byggnader kommer göras i en för detta ändamål uppbyggd tegelugn som ska efterlikna förhållandena i medeltida fältugnar. Projektet avser att parallellt utarbeta ett stöd för förvaltare som beskriver de problem som kan finnas vid underhåll och restaurering av tegelkonstruktioner. Utöver en slutrapport där de genomförda aktiviteterna redovisas, analyseras och utvärderas, utformas det särskilda förvaltarstödet för användning vid förstudier och projekteringar, exempelvis kravspecifikationer för att beställa tegel utifrån tekniska och kulturhistoriska aspekter och tillvägagångssätt vid besiktningar av murverk.

Motivering

Projektet uppmärksammar ett känt problem som Svenska kyrkan och andra fastighetsägare som förvaltar äldre tegelbyggnader med kulturhistoriska värden återkommande ställs inför. Beredningsgruppen bedömer att de sökande har goda möjligheter att med det beskrivna projektupplägget bidra till en relevant kunskapsuppbyggnad i frågor som rör restaurering av skadat förindustriellt framställt tegel. Vidare ser beredningsgruppen mycket positivt på Statens fastighetsverks medverkan i projektet. Leveransen av ett förvaltarstöd är för de kyrkliga enheterna särskilt värdefullt, bland annat för att det inte finns garantier för att projektets provbränningar kommer leverera tegel som fullt ut motsvarar kraven.

Riksantikvarieämbetet tillstyrker ansökan men kommenterar att summan förefaller hög och tar upp några metodfrågor som bör hanteras inom projektet. Frågan om lertäkter och täkttillstånd har även beredningsgruppen konstaterat måste uppmärksammas av sökanden så att myndighetskrav uppfylls. Riksantikvarieämbetet önskar även att materialets egenskaper vid ett förändrat klimat beaktas samt att frågan om märkning av tegel uppmärksammas så att det i framtiden går att utläsa vad som har tillkommit vid rekonstruktion. I beslutskontraktet ställs förtydligande villkor kring detta. Projektets kostnader och ersättningsnivå bedöms av beredningsgruppen som rimlig.

På grund av medelsbrist tilldelas projektet ett lägre belopp än vad som ansökts om.

Förslag till beslut

Bifall 1 100 000 kr. Föreslagen ersättningsnivå uppgår till 70%, med ett maxbelopp på 1 100 000 kr.

Blyinfattat och dekorativt glas – ett levande hantverk och bevarat kulturarv

Sammanfattning

Nytt projekt inom kunskapsutvecklingsområde 2. Huvudsökande: Hantverkslaboratoriet Göteborgs universitet. Medsökande: Glasbranschföreningen GBF, Stockholms stift, Dacapo Mariestad kommun. Total kostnad 1 674 003 kr. Ansökt KAE 1 037 882 kr. Ersättningsnivå 62%.

Projektets syfte är att producera en handledning om blyinfattat och dekorativt arkitekturbundet glas. De sökande har identifierat att det i dagsläget finns få verksamma personer och företag med kunskaper inom området och att dessa kunskaper och erfarenheter är angelägna att tillvarata. Det finns generella behov av kunskaphöjning och antikvarisk medvetenhet hos förvaltare, föreskrivande konsulter, antikvarier och kulturvårdande myndigheter, dock saknas fördjupande skrifter och litteratur att ta del av.

Motivering

Projektet bedöms av beredningsgruppen som angeläget för Svenska kyrkan ur flera perspektiv. Blyglasfönster finns i hög omfattning på kyrkor skyddade av kulturmiljölagen, medan kunskapen finns hos en begränsad skara hantverkare. En minskande yrkeskår och faktumet att det saknas övergripande kunskapsunderlag med råd och rekommendationer försvårar bevarandearbetet. Projektet förväntas höja kvaliteten i förvaltningen inom alla led, medverka till att ett specialiserat hantverksskunnande lever vidare och att blyinfattat och dekorativt fönsterglas åtgärdas på ett bättre sätt. En yrkesgrupp som är verksam inom området och kan tillföra ytterligare perspektiv i projektet är konservatorer, vilka inte nämns i ansökan. Om projektet beviljas bör konservator från Uppsala domkyrkas glasmåleriateljé erbjudas möjlighet att delta i referensgruppen.

Riksantikvarieämbetet tillstyrker att ansökan beviljas förutsatt att det konserveringsvetenskapliga perspektivet ges ett tydligare utrymme i projektet. Riksantikvarieämbetet framhåller vikten av att beskriva principiella förhållningssätt och inte ta fram mallar för i vilka situationer den ena eller andra tekniken bör används. Det bör tydliggöras att val av metod utgår från de kulturhistoriska värdena. Dessa synpunkter kommer att uppmärksammas i form av villkor i beslutskontraktet.

Beredningsgruppen har på grund av begränsat utrymme i tillgänglig ram kontaktat sökande som inkommit med en reviderad budget för att trots detta möjliggöra genomförande av projektet.

Förslag till beslut

Bifall 1 037 882 kr. Föreslagen ersättningsnivå uppgår till 62%

Projekt som föreslås beviljas ersättning från kvarstående medel på ramår 2025

Handbok för vård av kyrkogårdens natur och kulturvärden

Sammanfattning

Nytt projekt inom kunskapsutvecklingsområde 1 och 2. Huvudsökande: Stiftelsen Kulturmiljövård. Medsökande: Strängnäs stift, Västerås stift. Total kostnad: 650 736 kr Ansökt KAE: 520 589 kr. Ersättningsnivå 80%.

Projektets syftar till att sprida kunskap om de kulturhistoriska värden och naturvärden i bland annat vegetation som finns på kyrkogårdar, om hur klimatförändringarna påverkar kyrkogårdarna samt hur förvaltningsmetoder kan ge positiva effekter på natur- och kulturvärden och klimatförändringar. Målet är samla och sammanfatta befintlig forskning och kunskap i en handbok där råd om vård och underhåll tar sammanvägd hänsyn till dessa förutsättningar. Handboken riktar sig framför allt till personal som arbetar med kyrkogårdarna, men ska också kunna användas av övrig personal och förtroendevalda i församlingen, samt andra intressenter som berörs såsom konsulter och myndigheter.

Motivering

Projektet har genom sitt upplägg goda möjligheter att bidra till att de olika värden som finns på begravningsplatser uppmärksammas och att en god förvaltning främjas. En handbok som omfattar ett helhetsperspektiv på skötsel i relation till synen på kulturhistoriska värden, naturvärden och biologisk mångfald, samt ställer klimatförändringarnas påverkan och betydelse i relation till olika skötselmetoder och hur de påverkar värdena på kort och lång sikt, bedöms vara användbar för de förvaltande enheterna. De sökandes olika erfarenheter av vård- och underhållsplanering på begravningsplatser och den breda sammansättningen av kompetenser i referensgruppen bedöms bidra till att tillämpbarheten blir hög.

Riksantikvarieämbetet avstyrker med motiveringen att det finns en oklar koppling av hur handboken förhåller sig till vårdplikten enligt 4 kap. KML. De anser att viktningen mellan kulturmiljö-, naturvårds- och klimatperspektiv är oklar och att projektet inte tydligt utgår från en målsättning som har kulturmiljölagsskyddet i centrum. Vidare framför de att projektresultaten måste tillgängliggöras inte bara internt inom kyrkan utan också för allmänheten och tillsynsmyndigheterna.

Det är självfallet viktigt att projektet har begravningsplatsernas kulturhistoriska värden i fokus och enligt beredningsgruppen är den breda medverkan från både stift, huvudmän och länsstyrelser ett viktigt kriterium för att detta krav kan tillgodoses. För att möta Riksantikvarieämbetets synpunkter om

att handboken bör föra fram strategier för att vidmakthålla kulturhistoriska värden formuleras ett antal villkor i beslutskontraktet. Handboken ska beröra:

- hur förändring av vegetation över tid kan beaktas och förhålla sig till kulturhistoriska värderingar,
- den löpande beskärningens betydelse för att hålla rotsystem begränsade och åtgärdens förmåga att förebygga skador på omgivande anläggningar och rotsystemet i sig,
- hantering av trädsäkerhetsaspekter i förhållande till kulturhistoriska värderingar

Handboken ska levereras i form av en digital plattform, eller liknande, som utan kostnad är brett tillgänglig för allmänheten. Beviljad ersättning kan inte användas till tryckkostnader.

Förslag till beslut

Bifall 520 589 kr. Föreslagen ersättningsnivå uppgår till 80%.

Projekt som föreslås ges avslag

Projektnamn	Total-kostnad	sökt KAE	Förslag till beslut ramår 2026
Kyrkligt kulturarv som pedagogisk resurs	2 447 572	2 325 194	0
Kunskap och kvalitet i digital dokumentation och provtagning. Vägledning i beredskapsplanering för det kyrkliga kulturarvet.	3 198 686	2 494 975	0
Brandsäkert kulturarv – Brandskyddsmålnings effekt på äldre dörrars brandmotstånd i kulturhistoriskt värdefulla byggnader	305 000	152 500	0
Museum eller kyrka? Nya berättelser och digitala verktyg för att reaktivera det kyrkliga kulturarvet som andlig resurs	1 416 099	934 625	0
Materialteknisk undersökning av medeltida muralmålningar	1 177 844	942 275	0
Digital rekonstruktion av ett medeltida kyrkorum, Hjortsberga kyrka, Ronneby kommun	167 619	134 095	0
Kyrkogårdens gröna dilemma. En kulturarvsplats där invasiva arter, nationella lagar och lokala traditioner kolliderar	2 379 335	2 141 401	0
Kyrkogårdens gröna kulturarv 2.0 – bevara, använda, utveckla	1 252 929	893 007	0
Kyrkan i medeltiden	155 900	155 900	0
Marias borthuggna ansikte – en studie av vandalisering av medeltida skulpturer i Skara stift	315 000	201 600	0
Samisk historia i Arådalens kapell – konstutförande tolkat av nutida samiska konstnärer	383 865	312 850	0
Nytt domkyrkomuseum i Lund	9 800 000	3 400 000	0
1000 kyrkor, 1000 psalmer	2 002 836	2 002 836	0
	25 002 685	16 091 258	

Kyrkligt kulturarv som pedagogisk resurs

Sammanfattning

Nytt projekt inom kunskapsutvecklingsområde 4. Huvudsökande: institutionen för pedagogik och didaktik Stockholms universitet. Medsökande: Stockholms domkyrkoförsamling, Västerås domkyrkoförsamling, Uppsala domkyrkoförsamling. Total kostnad: 2 477 572 kr. Ansökt KAE: 2 325 194 kr. Ersättningsnivå 95%.

Projektet syftar till att utforska och utveckla den kulturarvspedagogiska verksamheten vid ett antal domkyrkor. Projektet ska undersöka hur visningar och föreläsningar, utställningar och texter som utgår från det kyrkliga kulturarvet kan främja och stödja olika gruppers engagemang och lärande. Forskningsresultaten ska omformas till tio råd som i en lättillgänglig folder kan fungera som inspiration och riktning för församlingar som önskar utveckla sin kulturarvspedagogiska verksamhet.

Motivering

Beredningsgruppen anser att ansökan håller hög kvalitet och att det forskningsprojekt som beskrivs skulle kunna leda till intressanta resultat och få positiva effekter för Svenska kyrkans arbete med att tillgängliggöra de kyrkliga kulturminnena. Ansökan har dock flera brister som sammantaget motiverar ett avslag. De två forskarna ska samarbeta med tre domkyrkoförsamlingar men omfattningen av församlingarnas medverkan är inte beskriven eller fastställd i budgeten. Det skapar en osäkerhet kring deras möjligheter att göra arbetsinsatser och bidra i projektet. Eftersom projektet har formen av en empirisk studie av den pedagogiska verksamheten i församlingarna behöver deras medverkan specificeras och klargöras.

Vidare kommer projektet huvudsakligen att resultera i två vetenskapliga artiklar som beredningsgruppen bedömer blir viktiga bidrag till forskningen inom området, forskarsamhället och i förlängningen för Svenska kyrkan. Enligt beredningsgruppen står emellertid nyttan av den folder med 10 råd som, med utgångspunkt i resultaten ska utformas för församlingarna, inte i proportion till den sökta ersättningsnivån för projektet. Projektets utformning bedöms motsvara en medfinansiering på medelnivå vilket skulle kunna åstadkommas genom att domkyrkoförsamlingarnas insatser preciseras och värderas och att tillika finansieringen med forskningsmedel ökar. Projektets huvudsakliga forskningsfokus avspeglas också i bristen på inomkyrklig kommunikation och resultatspridning.

Riksantikvarieämbetet avstyrker ansökan med motiveringen att den inte kopplar till vård och underhåll av de kyrkliga kulturminnena. Denna ståndpunkt har beredningsgruppen generellt kommenterat i inledningen till beslutsunderlaget.

Förslag till beslut

Avslag.

Kunskap och kvalitet i digital dokumentation och provtagning. Vägledning i beredskapsplanering för det kyrkliga kulturarvet

Sammanfattning

Nytt projekt inom kunskapsutvecklingsområde 1 och 4. Huvudsökande: Hantverkslaboratoriet,

institutionen för kulturvård, Göteborgs universitet. Medsökande: Edsbergs församling, Strängnäs stift, Lunds stift. Total kostnad: 3 198 686 kr. Ansökt KAE: 2 494 975 kr. Ersättningsnivå 78 %.

Projektets syfte är att ta fram ett kunskapsunderlag för bedömning av kvalitet och relevans i digital dokumentation. Projektet uppmärksammar också vad som inte kan dokumenteras digitalt och vad hantverksvetenskapliga metoder och provtagning kan bidra med för att uppnå en innehållsrik dokumentation. Kunskapsunderlaget ska fungera som vägledning i beredskapsplanering och förvaltning av det kyrkliga kulturarvet. Sökande sätter Svenska kyrkans och församlingarnas beredskapsplanering i ett vidare sammanhang och pekar på nationella strategier för beredskapsplanering, där ansvariga myndigheter sätter höga förhoppningar på möjligheterna med digitala dokumentationstekniker. Exempelvis Riksantikvarieämbetets Digital strategi kulturarvet från 2024 som hänvisar till EU:s gemensamma arbete med digitalt kulturarv och målsättningen att 3D-digitalisera alla riskutsatta byggnader och kulturmiljöer samt hälften av de mest besökta innan 2030.

Motivering

Ett angeläget forskningsprojekt av hög kvalitet och med relevanta samverkanspartner och fallstudier från stift och församlingar. Svenska kyrkan har enligt kulturmiljölagen i ansvar att vidta de beredskapsförberedelser som under höjd beredskap behövs för vård och underhåll av de kyrkliga kulturminnena. Att med kvalitet och relevanta metoder dokumentera kulturhistoriskt värdefulla byggnader, så att de i värsta fall kan återskapas efter en katastrof, är en samhällsrelevant fråga som går utöver församlingarnas vård- och underhållsansvar, vilket initiativen från EU och Riksantikvarieämbetet visar. Frågan har relevans för kulturmiljövården i sin helhet och kräver samordnade insatser från myndigheter, universitet och högskolor, kulturarvsförvaltare samt inte minst särskild finansiering. Sökanden pekar också på beroenden till andra ännu inte beviljade projekt. Beredningsgruppen är i detta läge inte beredd att bevilja ansökan, men vill samtidigt poängtera att de kyrkliga kulturminnena - som en viktig del av kulturmiljön - bör komma i åtnjutande av de höjda ambitionerna för dokumentation och i ett sådant sammanhang också kan bidra med viktiga fallstudier.

Riksantikvarieämbetet avstyrker ansökan med motiveringen att den inte kopplar till vård och underhåll av de kyrkliga kulturminnena. De kommenterar att ansökan fokuserar på möjligheten till rekonstruktion och återuppbyggnad och att detta är en rimlig och vällovlig ambition men att det ligger utanför ”vård- och underhållsrekvisitet”.

Förslag till beslut

Avslag.

Brandsäkert kulturarv – Brandskyddsmålnings effekt på äldre dörrars brandmotstånd i kulturhistoriskt värdefulla byggnader

Sammanfattning

Nytt projekt inom kunskapsutvecklingsområde 1. Huvudsökande: Brandskyddslaget AB. Medsökande: RISE. Total kostnad: 305 000 kr. Ansökt KAE: 152 500 kr. Ersättningsnivå 50%.

Projektet avser genom brandprovningar utvärdera brandskyddsmålning som metod för att förstärka befintliga dörrar i kulturhistoriskt värdefulla byggnader. Projektet ska omfatta de antikvariska

aspekterna av brandskyddsmålning både vid brand och generellt. Rekommendationer och konkreta råd tas fram baserat på resultaten av systematiskt genomförda och dokumenterade brandprovningar.

Motivering

Sökanden beskriver att det inte är antikvariskt önskvärt att förstärka brandskyddet i kulturhistoriskt värdefulla byggnader genom att byta dörrar eller att förstärka befintliga dörrar genom exempelvis påbyggnad med olika typer av skivmaterial. Enligt sökanden anses dessa åtgärder av antikvarier ha en betydligt större negativ påverkan på kulturhistoriska värden än brandskyddsmålning som betraktas som skonsammare. Beredningsgruppen bedömer att ansökan är intressant men anser att antikvarisk kompetens med erfarenheter inom detta fält bör konsulteras närmare vid formuleringen av problemställning och behov. Det är för Svenska kyrkan önskvärt att enskilda åtgärder, som olika typer av förstärkning av dörrar där brandskyddsmålning är en åtgärd, ställs i relation och perspektiv till brandskyddet av kyrkor som helhet.

Riksantikvarieämbetet avstyrker ansökan. De utvecklar resonemanget kring att kulturmiljöperspektivet inte är tillräckligt omhändertaget i projektet och att det inte förhåller sig till den totala påverkan som brandskyddsmålning som metod har på både objektets och kulturmiljöns kulturhistoriska värden.

Förslag till beslut

Avslag.

Museum eller kyrka? Nya berättelser och digitala verktyg för att reaktivera det kyrkliga kulturarvet som andlig resurs

Sammanfattning

Nytt projekt inom kunskapsutvecklingsområde 4. Huvudsökande: institutionen för ABM Uppsala universitet. Medsökande: Strängnäs domkyrkoförsamling med Aspö, Strängnäs stift, Centrum för mångvetenskaplig forskning om religion och samhälle vid Uppsala universitet (CRS). Total kostnad: 1 416 099 kr. Ansökt KAE: 934 625 kr. Ersättningsnivå 66%.

Projektets syfte är att genom ett nära, processbaserat samarbete mellan forskare och kyrklig praktik undersöka och utveckla berättelser och digitala verktyg för att reaktivera det kyrkliga kulturarvet som en andlig resurs. Motivet är att kyrkor kan uppfattas som museer av ovana besökare och att det andliga livet kommer i skymundan när det berättas om kyrkligt liv i förfluten tid samt ur historiska och konstnärliga aspekter. Projektet ska resultera i en webbaserad verktygslåda som kan användas av anställda och ideella som möter besökare på församlingsnivå så att de på nya sätt kan berätta om det kyrkliga kulturarvet, samt en podcast som tar upp frågor om balansen mellan att vara ett kulturarv och en levande församling.

Motivering

Beredningsgruppen anser att ansökan tar upp intressanta och relevanta frågor om spänningen mellan musealisering av kyrkor och de levande andliga praktiker som pågår i kyrkorna. Projektet har närmast formen av ett utvecklingsprojekt men det är oklart hur forskarna tillsammans med medverkande församling och stift ska förverkliga de digitala verktygen och berättelserna samt vad som avses med andliga resurser och berättelser i sammanhanget. Resultaten är vagt beskrivna och ansvars- och

rollfördelningen är inte preciserad vilket gör det svårt att avgöra om de förväntade resultaten är rimliga och svarar mot församlingarnas behov.

Riksantikvarieämbetet avstyrker ansökan med motiveringen att den inte kopplar till vård och underhåll av kyrkliga kulturminnena. Denna ståndpunkt har beredningsgruppen generellt kommenterat i inledningen till beslutsunderlaget.

Förslag till beslut

Avslag.

Materialteknisk undersökning av medeltida muralmålningar

Sammanfattning

Nytt projekt inom kunskapsutvecklingsområde 2. Huvudsökande: Misa Asp AB. Medsökande: Camera Picta konservering, institutionen för kulturvård Göteborgs universitet, Upplandsmuseet, Kulturarvslaboratoriet Riksantikvarieämbetet. Total kostnad: 1 177 844 kr. Ansökt KAE: 942 275 kr. Ersättningsnivå 80%.

De sökande har genomfört en förstudie med samma namn och ansöker om medel för att fortsätta sina undersökningar i ett större projekt. Syftet är att främst fördjupa kunskapen om vilka organiska bindemedel som har använts inom muralt måleri, genom provtagning och analys. Bakomliggande motiv är att kunskaperna om vilka material som har använts inte är tillräckliga för att rekommendera optimala konserveringsinsatser samt att det saknas kunskap om hur man identifierar materialen.

Motivering

Enligt ansökan ska undersökningen göras på grundval av de lärdomar som dragits inom förstudien. Resultaten och slutsatserna av förstudien och hur dessa ska ligga till grund för ytterligare undersökningar är dock knapphändigt beskrivna.

Riksantikvarieämbetet tillstyrker ansökan och beskriver hur projektets syften kan leda till att medeltida muralmåleri kan bevaras på ett bättre sätt än vad befintlig praxis kring provtagning och dokumentation medger. Beredningsgruppen är enig med Riksantikvarieämbetet om projektets potential och betydelse för det framtida arbetet med att både undersöka, analysera och genomföra åtgärder på muralmåleri och att detta kan vara till nytta för både allmänhet och förvaltare. Men för att beviljas är det önskvärt att sökanden konkret relaterar förstudiens resultat till behovet av att genomföra nya eller andra undersökningar och närmare beskriver motiven till att genomföra ett nytt projekt i förhållande till förstudiens resultat.

Förslag till beslut

Avslag.

Digital rekonstruktion av ett medeltida kyrkorum, Hjortsberga kyrka, Ronneby kommun

Sammanfattning

Nytt projekt inom kunskapsutvecklingsområde 4. Huvudsökande: Blekinge museum. Medsökande:

Ronneby pastorat, institutionen för arkeologi och antikens historia Lunds universitet. Total kostnad: 167 619 kr. Ansökt KAE: 134 095 kr. Ersättningsnivå 80%.

Projektet avser öka tillgängligheten till regionens kulturhistoriska samlingar. Målet är att digitalisera kyrkliga föremål från Hjortsberga kyrka, nu i museets samlingar, så att de går att tillgängliggöra för allmänheten och användas för att utveckla upplevelsen av kyrkobyggnaden genom att rekonstruera ett medeltida kyrkorum.

Motivering

Enligt beredningsgruppen brister sökanden i beskrivningar och motiveringar av hur förstudien ska bidra till en övergripande, allmänt tillämplig kunskapsuppbyggnad om de kyrkliga kulturminnena. Det framgår inte hur den digitala data som matats in i museets app kommer att förmedlas. Nyttan och tillämpligheten för Svenska kyrkans församlingar är bristfälligt beskriven, liksom nyttan för besöksnäring och turism.

Riksantikvarieämbetet avstyrker ansökan med motiveringen att den inte kopplar till vård och underhåll av de kyrkliga kulturminnena. Denna ståndpunkt har beredningsgruppen generellt kommenterat i inledningen till beslutsunderlaget.

Förslag till beslut

Avslag.

Kyrkogårdens gröna dilemma. En kulturarvsplats där invasiva arter, nationella lagar och lokala traditioner kolliderar.

Sammanfattning

Nytt projekt inom kunskapsutvecklingsområde 3. Huvudsökande: institutionen för etnologi, religionshistoria och genusvetenskap Stockholms universitet. Medsökande: Länsstyrelsen Skåne, Linköpings stift. Total kostnad: 2 379 335 kr. Ansökt KAE: 2 141 401 kr. Ersättningsnivå 90%.

Projektets syfte är att undersöka och möjliggöra kunskapsspridning om hur Svenska kyrkan förstår och hanterar dilemman som uppstår i relationen mellan miljöförändringar, lagstiftning och kyrkogårdars lokala kulturarvsvärden. Undersökningen utgår från den nya nationellt reglerande förteckningen över invasiva arter och utformas som en nationell probleminventering. Ett kunskapsunderlag som utifrån ett kulturvetenskapligt perspektiv belyser hur Svenska kyrkan hanterar hotbilder och möjligheter kring grönt kulturarv produceras. Det visar på såväl olikartade som samstämmiga perspektiv som kyrka och myndigheter företräder. En dramaturg utarbetar ett synopsis till en teaterföreställning som gestaltar projektets insikter riktat till allmänheten.

Motivering

Ett forskningsprojekt av hög kvalitet som tar upp intressanta, aktuella frågor och perspektiv kring det gröna kulturarvet utifrån forskningsfälten kritiska kulturarvsstudier och miljöhumaniora. Precis som projektet identifierar kan motsättningar uppstå när olika regelverk och professioner möts. Beredningsgruppen bedömer att dessa frågor i hög grad också berör myndigheter och kulturmiljövården i stort och att projektets nytta för Svenska kyrkans kulturarvsförvaltning inte står i proportion till den höga ersättningsnivån. Projektet har dessutom en hög kostnad och omfattar endast

ett år vilket i relation till de planerade resultaten och leveransernas relevans för Svenska kyrkans förvaltning inte är rimligt att bekosta med kyrkoantikvarisk ersättning. Resultaten i form av kunskapsunderlag och ett synopsis till en framtida teateruppsättning kan sannolikt först i bearbetad eller tillämpad form få relevans för de förvaltande enheterna.

Riksantikvarieämbetet avstyrker ansökan utifrån motiveringen att den utgångspunkt projektet har valt inte förhåller sig särskilt starkt till kraven på vård och underhåll av de kyrkliga kulturminnena.

Förslag till beslut

Avslag.

Kyrkogårdens gröna kulturarv 2.0 – bevara, använda, utveckla

Sammanfattning

Nytt projekt inom kunskapsutvecklingsområde 1. Huvudsökande: institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning Sveriges lantbruksuniversitet Alnarp. Medsökande: Sveriges kyrkogårds och krematorieförbund SKKF, Programmet för odlad mångfald SLU, Tankesmedjan Movium SLU. Total kostnad: 1 252 929 kr. Ansökt KAE: 893 007 kr. Ersättningsnivå 71%.

Projektets syfte är att kartlägga, fördjupa och undersöka möjligheten att bevara värdefullt växtmaterial på begravningsplatser på plats som ett specifikt kyrkogårdssortiment. Ambitionen är också att lyfta fram betydelsen av hela den kyrkliga bebyggelsemiljöns gröna kulturarv genom studier av sammansatta, identitetsskapande miljöer som utgörs av kyrkogården, prästgårdens trädgård, församlingshemmets omgivningar och i förekommande fall kyrkängen. Projektet ska leverera en handledning i kartläggning av begravningsplatsernas kulturhistoria och en arbetsmodell kallad ”Kyrkogårdens gröna antikrunda” som ska väcka intresse för det gröna kulturarvet som resurs för kunskap om biologisk mångfald och hållbarhet.

Motivering

Konstellationen av sökande har tidigare (2023) sökt ett projekt med i stora delar samma innehåll och förväntade resultat. Det är för Svenska kyrkan angeläget att arbeta för en hållbar grön förvaltning som tar hänsyn till både ekologiska och kulturhistoriska värden på begravningsplatserna. Beredningsgruppen bedömer dock att projektets upplägg och leveranser har en relativt låg tillämpbarhet för Svenska kyrkans församlingar. Det är värdefullt med mål och leveranser som primärt är riktade för att skapa ett lokalt och allmänt intresse och engagemang men ersättningsnivån bör i så fall sänkas till en medelnivå och i högre utsträckning finansieras av andra medel.

Riksantikvarieämbetet anser att ansökan bör bifallas. Av de tre projekt som berör kyrkogårdens kulturvärden framstår detta, enligt Riksantikvarieämbetet, som mest angeläget till problemskrivning och ansats. Den tar utgångspunkt i en aktuell förvaltningsproblematik och kopplar tydligt till vård och underhåll av kyrkliga kulturminnen. Riksantikvarieämbetet anser att projektet genom en tvärvetenskaplig ansats kan höja kunskap och skapa medvetenhet om begravningsplatsernas samlade kulturhistoriska värden, bidra till en helhetssyn och därmed ge bättre förutsättningar att förvalta dessa värden. De anser även att kunskapen som tas fram lätt bör kunna omsättas i utbildningsinsatser och

implementeras i den dagliga skötseln genom att kunskapen omsätts i lokala skötselbeskrivningar, målsättningar och värdebeskrivningar i vård- och underhållsplaner.

Beredningsgruppen har i likhet med Riksantikvarieämbetet granskat genomförande och resultat av de tre ansökningar som rör begravningsplatser och anser att alla tre på olika sätt skulle kunna få betydelse för förvaltningen av begravningsplatser. Till skillnad mot Riksantikvarieämbetet anser dock beredningsgruppen att projektet ”Handbok för vård av kyrkogårdens natur och kulturvärden” genom sin beskrivning av aktuell förvaltningsproblematik, projektgenomförande och resultat kan stödja förvaltningarna på ett mer direkt sätt.

Förslag till beslut

Avslag.

Kyrkan i medeltiden

Sammanfattning

Nytt projekt inom kunskapsutvecklingsområde 4. Huvudsökande: Medeltidsmuseet. Medsökande: Täby kyrka, Brännkyrka kyrka, Bromma kyrka, Botkyrka kyrka, Storkyrkan samt skolor i kyrkornas närhet. Total kostnad: 155 900 kr. Ansökt KAE: 155 900 kr. Ersättningsnivå 100%.

Motivering

Ansökan uppfyller inte de formella krav som ställs för att den ska kunna beredas och kyrkoantikvarisk ersättning ska vara möjlig att bevilja. Sökanden återkommer för andra gången med en ansökan med i princip samma innehåll som första gången. Sökanden anger ingen medfinansiering vilket formellt krävs. Det saknas också motiveringar om hur projektets genomförande och resultat får relevans och kan användas av fler än de kyrkomiljöer som är medsökande, vilket krävs av ett nationellt kunskapsutvecklingsprojekt.

Riksantikvarieämbetet avstyrker ansökan med motiveringen att den inte kopplar till vård och underhåll av de kyrkliga kulturminnena. Denna ståndpunkt har beredningsgruppen generellt kommenterat i inledningen till beslutsunderlaget.

Förslag till beslut

Avslag.

Marias borthuggna ansikte – en studie av vandalisering av medeltida skulpturer i Skara stift

Sammanfattning

Förstudie inom kunskapsutvecklingsområde 4. Huvudsökande: Västergötlands museum. Medsökande: Skara stift, Traditionsbärarna Hallgren hantverk. Total kostnad: 315 000 kr. Ansökt KAE: 200 000 kr. Ersättningsnivå 64%.

Motivering

Ansökan uppfyller inte de formella krav som ställs för att den ska kunna beredas och kyrkoantikvarisk

ersättning ska vara möjlig att bevilja. Projektet har låg nationell relevans och generalitet, samt låg tillämpbarhet för kyrkliga enheter.

Riksantikvarieämbetet avstyrker ansökan med motiveringen att den inte kopplar till vård och underhåll av de kyrkliga kulturminnena. De pekar på möjligheter att kunskap i denna fråga kan förebygga risker att det av misstag görs konserveringsinsatser på kulturhistoriska spår, men konstaterar att ansökan inte knyter an till behovet att förhålla sig till sådan kunskap i vårdprocessen.

Förslag till beslut

Avslag.

Samisk historia i Arådalens kapell – konstutförande av nutida samiska konst- och musikutövare

Sammanfattning

Nytt projekt inom kunskapsutvecklingsområde 4. Huvudsökande: Sydöstra Jämtlands pastorat. Medsökande: Tåssåsens sameby, Arådalens kapellstiftelse. Total kostnad: 383 865 kr. Ansökt KAE: 312 850 kr. Ersättningsnivå 82%.

Motivering

Ansökan uppfyller inte de formella krav som ställs för att den ska kunna beredas och kyrkoantikvarisk ersättning ska vara möjlig att bevilja. Sökanden återkommer för tredje gången med en ansökan som avser skapande av konstinstallationer och musik vilket inte är berättigat kyrkoantikvarisk ersättning enligt villkoren för kyrkoantikvarisk ersättning.

Riksantikvarieämbetet avstyrker ansökan med motiveringen att den inte kopplar till vård och underhåll av de kyrkliga kulturminnena. Denna ståndpunkt har beredningsgruppen generellt kommenterat i inledningen till beslutsunderlaget.

Förslag till beslut

Avslag.

Nytt domkyrkomuseum i Lund

Sammanfattning

Nytt projekt inom kunskapsutvecklingsområde 4. Huvudsökande: Lunds domkyrka. Medsökande: Historiska museet vid Lunds universitet. Total kostnad: 9 800 000 kr. Ansökt KAE: 3 400 000 kr. Ersättningsnivå 35%.

Motivering

Ansökan uppfyller inte de formella krav som ställs för att den ska kunna beredas och kyrkoantikvarisk ersättning ska vara möjlig att bevilja. Projektet avser inte bygga ny kunskap, det är lokalt förankrat och kostnaderna avser i huvudsak utställningsproduktion, inte kunskapsuppbyggnad.

DOKUMENT

Bilaga 1 – Förslag till fördelning av kyrkoantikvarisk ersättning till nationella kunskapsutvecklingsprojekt 2026

Riksantikvarieämbetet avstyrker ansökan med motiveringen att den inte kopplar till vård och underhåll av de kyrkliga kulturminnena. Denna ståndpunkt har beredningsgruppen generellt kommenterat i inledningen till beslutsunderlaget.

Förslag till beslut

Avslag.

1000 kyrkor 1000 psalmer

Sammanfattning

Nytt projekt inom kunskapsutvecklingsområde 4. Huvudsökande: Stora Tuna och Torsånga pastorat. Medsökande: Företag Pontus Eriksson. Total kostnad: 2 002 836 kr. Ansökt KAE: - kr. Ersättningsnivå 100%.

Motivering

Ansökan uppfyller inte de formella krav som ställs för att den ska kunna beredas och kyrkoantikvarisk ersättning ska vara möjlig att bevilja. Det saknas uppgifter om medfinansiering och kontaktperson förekonomi. Huvudsökandes arbete beskrivs inte och inte heller kunskapen som ska utvecklas och hur den har nationell relevans.

Riksantikvarieämbetet avstyrker ansökan med motiveringen att den inte kopplar till vård och underhåll av de kyrkliga kulturminnena. Denna ståndpunkt har beredningsgruppen generellt kommenterat i inledningen till beslutsunderlaget.

Förslag till beslut

Avslag.